
PENTRU CONTINUA ÎMBUNĂTĂȚIRE A PREDĂRII LIMBII RUSE IN ȘCOLILE NOASTRE

DE

N. PASCU

RECTORUL INSTITUTULUI PEDAGOGIC DE LIMBA ȘI LITERATURA RUSĂ « MAXIM GORCHI »

Au trecut mai mult de patru ani, de când, conform legii reformei învățământului, în planurile de învățământ ale școlilor noastre de toate gradele, a fost introdusă limba rusă. Poporul nostru a primit cu un nespus entuziasm această măsură a Partidului și Guvernului. Dovadă în această privință, sunt sutele de mii de elevi și studenți care își exprimă bucuria că li s'a dat posibilitatea de a studia limba marelui popor rus, prin sârguința cu care studiază, și prin succesele pe care le înregistrează an de an în învățarea limbii ruse.

În țara noastră, studiul limbii ruse a căpătat un caracter de masă. Copii și tineretnici, tineretul studios și specialiștii de toate categoriile, muncitori, intelectuali, nu pregetă în timpul lor liber să consacre un ceas-două studiului gramaticii limbii, ruse, cititului ziarelor sovietice, operelor marilor scriitori ruși și sovietici. Oamenii muncii din republica noastră înțeleg că, stăpânind limba rusă, vor putea mai ușor să-și însușească marea experiență sovietică în construirea socialismului, vor ști în mai mare măsură să valorifice această experiență la locul de muncă al fiecăruia.

În răstimpul de patru ani amintit mai sus, s'au înfăptuit multe lucruri pentru a se crea baza materială necesară unei normale dezvoltări a studiului limbii ruse. Astfel, pentru recrutarea și pregătirea cadrelor didactice menite să predea limba rusă, s'a dus o activitate intensă prin cursurile organizate de către Institutul de perfecționare a cadrelor didactice, prin înființarea Institutului Pedagogic de limba și literatura rusă « Maxim Gorchi », prin organizarea pe lângă universități a secțiilor de limba rusă, prin dezvoltarea învățământului prin corespondență și seral al studiului limbii ruse, învățământ ce se lărgește și se îmbunătățește din an în an.

Ministerul Învățământului Public și Comitetul pentru Învățământul Superior au luat o serie de măsuri ce au avut ca scop să pună la dispoziția cadrelor didactice, elevilor și studenților, programe, manuale, material didactic, ș.a.m.d.

Toate aceste măsuri n'ar fi dat însă rezultatele așteptate, dacă în domeniul lingvisticii n'ar fi avut loc un eveniment de o importanță epocală: apariția genialei lucrări a tovarășului Stalin, « Marxismul și problemele lingvisticii ». Fundamentând științific lingvistica pe principiile învățaturii marxiste despre societate și subliniind legile de dezvoltare a limbii, conținutul social și importanța limbii în istoria omenirii, tovarășul Stalin a pus capăt în felul acesta vulgarizării marxismului în lingvistică, indicând totodată și căile ei de dezvoltare creatoare în folosul propășirii societății.

Inarmați cu învățătura tovarășului Stalin despre limbă, profesorii de limba rusă din țara noastră au avut posibilitatea să-și îmbunătățească simțitor activitatea lor didactică, și să dea elevilor cunoștințe temeinice în domeniul gramaticii, conversației, scrisului și cititului corect și expresiv. Materialele rezultate de pe urma examenului de admitere la Institutul Pedagogic « Maxim Gorchi » din acest an, confirmă o oarecare îmbunătățire a cunoștințelor elevilor în domeniul limbii ruse. Astfel, absolvenții unor licee din Capitală, absolvenții școlilor din regiunile Iași, Suceava și Bacău, au făcut față cu succes cerințelor examenului de admitere. Lucrările scrise ale acestor candidați conțin puține greșeli; bagajul de cuvinte este bogat, pot conversa în cadrul unei tematici ușoare, sunt deprinși să întrebuinteze în practică, cunoștințele teoretice din domeniul gramaticii.

Privind în ansamblu însă pregătirea absolvenților școlilor medii care s'au prezentat la examenul de admitere la Institutul « Maxim Gorchi » în vara aceasta, nu putem vorbi despre o îmbunătățire deplină în predarea limbii ruse, în școlile noastre de toate gradele. Majoritatea candidaților au cunoștințe formale, ceea ce ne dă dreptul să credem că, în predarea limbii ruse în școli, rădăcinile formalismului stau înfipte încă destul de adânc.

Iată câteva exemple. Conform dispozițiilor Comitetului pentru Învățământul Superior, candidații la examenul de admitere au fost supuși unui examen scris și oral la limba rusă. Rezultatul examenului scris: 45% din candidați au făcut mai mult de 10 greșeli într'o dictare din cele mai simple. Din cei 46 de absolvenți ai școlilor medii din Capitală, prezentați la examenul de admitere, 23 n'au putut face față greutăților acestei dictări elementare. Din lucrările a 13 candidați absolvenți ai școlilor regiunii Craiova, 8 au fost notate cu calificative nesatisfăcătoare. De o pregătire slabă în domeniul scrisului au dat dovadă și absolvenții școlilor regiunilor Pitești, Ploești, Timișoara, Stalin și Bârlad.

Analizând lucrările scrise, a reeșit că cele mai multe greșeli au fost făcute la întrebuintarea vocalelor neaccentuate, la terminațiile substantivelor, la scrierea lui « Ы » și « Ь ». Acest fenomen nu este întâmplător. Ortogramele citate sunt de fapt unele din cele mai grele, iar însușirea lor poate fi realizată printr'o bună organizare a exercițiilor și lucrărilor scrise. Pe semne,

în practica predării limbii ruse în școlile noastre lipsește înlănțuirea rațională a exercițiilor cu ortogramele respective, exerciții în așa fel făcute ca ele să ducă la formarea unor deprinderi trainice pentru o scriere corectă.

Marele număr de greșeli din lucrările absolvenților arată, nu numai că nu se duce munca pentru prevenirea greșelilor în scrisul elevilor, dar că lipsește o activitate serioasă care să lichideze pe cele înrădăcinate deja în scrisul lor.

Ruptura dintre teorie și practică în predarea limbii ruse — iată izvorul formalismului cunoștințelor absolvenților școlii medii. Lucru care a ieșit și mai mult la iveală cu ocazia examenului oral.

Foarte mulți candidați știu bine pe dinafară regulile gramaticale, dar nu sunt în stare să le aplice în practica vorbirii și scrisului. Cum se explică aceasta?

Se pare că în structura lecției de gramatică prevalează elementele teoretice asupra celor practice. Cu alte cuvinte, mai mult se vorbește despre o regulă gramaticală, dar foarte puțin se face pentru aplicarea practică a acestei reguli. Insușirea mecanică a regulii satisface pe mulți profesori. Dar aceasta contravine în mod evident recomandării tovarășului Stalin, care spune că: «... *gramatica este rezultatul unei îndelungate munci de abstractizare a gândirii umane, un indice al uriașelor succese ale gândirii* ». Această indicație a tovarășului Stalin pune în fața școlii sarcina ca studiul gramaticii, cu toate regulile și legile ei, să desvolte gândirea elevilor, să-i învețe să observe, să analizeze și să compare elementele limbii, stabilind legătura între ele, să observe ceea ce este esențial și să tragă concluzii din cele învățate. Numai însușindu-și în acest fel gramatica, elevii pot căpăta posibilitatea « *de a îmbrăca gândurile umane în învelișul material al limbii* ».

Cunoașterea regulilor gramaticale și aplicarea lor fără greșeli în scris și vorbire sunt posibile numai în cazul când se stăpânește și un serios bagaj de cuvinte. Tovarășul Stalin ne învață că « *structura gramaticală a limbii și fondul ei principal de cuvinte alcătuiesc temelia limbii, esența specificului ei* ».

Dar cum cunosc absolvenții școlilor medii fondul principal de cuvinte al limbii ruse? Să răspundem la această întrebare cu câteva exemple. În cadrul cursurilor de pregătire în vederea examenelor de admitere, s'a putut constata că aproape 50% din candidați cunosc în jurul a 150—200 de cuvinte rusești, iar dintre acestea mai puțin de 40 de cuvinte se încadrează în fondul principal de cuvinte al limbii ruse. E clar că, înarmați cu un asemenea bagaj de cuvinte, elevii întâmpină greutăți din cele mai serioase, atunci când sunt puși în situația de a alcătui o frază, de a reda cu cuvintele lor conținutul celor citite, de a conversa în cadrul unei tematici din cele mai elementare.

Este de remarcat că acești absolvenți nu sunt înarmați în măsura convenită cu deprinderile cititului expresiv. Ei nu știu pe dinafară aproape nicio poezie, și cu atât mai puțin fragmente din proza literară.

Aceasta indică nivelul metodic scăzut al lecțiilor de citire literară, lecții care în majoritatea cazurilor se reduc la « citește-tradu ». Lipsa din vocabularul ele-

vilor a cuvintelor literare dovedește că nu s'au organizat nici lecturile extrașcolare ale elevilor. Tot studiul limbii ruse se desfășură numai pe baza manualului — a cărui calitate lasă încă mult de dorit — și numai în cadrul celor 45 de minute ale lecției de limba rusă. Majoritatea școlilor încă n'au ajuns să se convingă de eficacitatea unor forme ajutoare în studiul limbii ruse, ca gazeta de perete în limba rusă, cercuri de conversație și citire expresivă, seri literare, ș.a. În condițiile acestea, nu e de mirare că nivelul de cunoștințe al elevilor în domeniul limbii ruse este scăzut.

Toate aceste fapte ne silesc să ne întrebăm: care să fie cauzele care determină marea încetineală a îmbunătățirii procesului predării și însușirii limbii ruse în școală?

Nu încape îndoială că una din aceste cauze o constituie faptul că problema reorganizării predării limbii ruse în lumina învățaturii tovarășului Stalin despre limbă a fost privită în școlile noastre aproape exclusiv pe plan teoretic; concluzii practice însă, urmate de indicații cu privire la ce trebuie făcut și cum trebuie făcut pentru a îmbunătăți studiul practic al limbii ruse, n'au avut loc. Ministerul Învățământului Public n'a ajutat pe profesorii de limba rusă cu niciun material metodic în această direcție. Cursurile inițiate de către Institutul pentru Perfecționarea Cadrelor Didactice, de asemenea n'au dat nimic practic în acest sens; nu mai vorbim de activitatea cercurilor pedagogice ale profesorilor de limba rusă, care, în tematica problemelor lor, n'au socotit necesar să includă probleme menite să învețe pe profesori cum să-și reorganizeze activitatea în lumina învățaturii tovarășului Stalin.

Această lipsă a unor concluzii practice, care ar fi trebuit elaborate la timp potrivit, a dus la faptul că, în structura lecției de limba rusă, nu s'a ajuns încă la îmbinarea necesară între partea teoretică și exercițiul practic.

În afară de aceasta, sunt de lămurit o serie de probleme, care, într'o măsură mai mare sau mai mică, împiedecă îmbunătățirea procesului de învățământ al studiului limbii ruse. Să ne oprim asupra fiecăreia în parte.

În momentul de față, școlile au primit programe care introduc o oarecare lumină și ordine în procesul predării limbii ruse. Aceste programe au însă o serie de neajunsuri. Astfel, ele nu delimitează decât într'o măsură foarte largă cercul de cunoștințe pe care elevii trebuie să-l dobândească în fiecare clasă. Pentru profesorii de limba rusă nu este clar, de exemplu, cât de mare trebuie să fie numărul cunoștințelor predate elevilor în cuprinsul unei teme gramaticale sau al alteia; acest lucru trebuie indicat și la studiul diferitelor capitole ale gramaticii, ca de exemplu morfologia și sintaxa. Este știut că «mariștii» dădeau o mare atenție sintaxei și recomandau ca morfologia să fie studiată pe baza sintaxei. După cum știm însă, în urma discuțiilor lingviștilor din U.R.S.S., morfologiei și sintaxei le-au fost recunoscute drepturi egale. E necesar deci de lămurit

profesorilor cum să rezolve practic studiul morfologiei și sintaxei, ce raporturi de succesiune trebuie să existe între aceste două domenii ale gramaticii limbii ruse. Judecând după cunoștințele absolvenților școlilor medii, studiul sintaxei limbii ruse sau lipsește cu totul din curs, sau cunoștințele în acest domeniu sunt așa de slabe și formale, încât nu putem spune că a existat o preocupare ca elevii să-și însușească în mod serios elementele sintaxei limbii ruse.

Dar oricât de bună ar fi o programă, dacă nu se institue un control serios, pentru a se asigura în felul acesta respectarea ei, rezultatele nu pot fi cele dorite.

E necesară deci activizarea organelor de control ale Ministerului, pentru a se obține dela profesori organizarea procesului de învățământ numai în cadrul programei și respectarea tuturor cerințelor și recomandărilor ei.

În fața profesorului de limba rusă se ridică de asemenea o serie de probleme cu caracter metodic. De pildă: în ce fel trebuie explicată o regulă gramaticală, dentru ca ea să fie cât mai bine înțeleasă și aplicată în practică de către elevi? În ce măsură trebuie folosite cunoștințele gramaticale ale elevilor din domeniul gramaticii limbii materne, pentru a întări mai mult cunoștințele de gramatică a limbii ruse? Ce loc trebuie să ocupe în sistemul orelor de gramatică exercițiile și lucrările practice? Acestea și alte numeroase chestiuni se cer clarificate, dacă vrem ca profesorul de limba rusă să poată satisface cerințele programei de stat. E clar că metodiștii Ministerului Învățământului și Institutul de Studii Pedagogice vor trebui să dea răspunsuri calificate la aceste întrebări.

În ajutorul profesorului de limba rusă trebuie alcătuită în cel mai scurt timp o culegere de exerciții cu caracter repetitor, pentru întărirea deprinderilor elevilor în întrebuințarea practică a unor ortograme sau a altora. În această culegere de exerciții ar trebui să-și găsească loc de asemenea o serie de exerciții, pe baza cărora să se poată organiza activitatea independentă a elevilor în clasă sau înafară de clasă.

Nu încape nicio îndoială că manualele de limba rusă pe care elevii le primesc în acest an constituie un serios pas înainte în comparație cu vechile manuale. Totuși ele mai au încă serioase neajunsuri: sunt prea grele pentru nivelul elevilor noștri, sunt foarte voluminoase; raportul dintre partea teoretică și cea practică (exerciții) a materialului gramatical este în defavoarea părții practice.

Între manuale nu există continuitate și o trecere normală dela materialul gramatical și lexic destinat fiecărei clase în parte.

În deosebi de evidentă este rupătura dintre manualele claselor a VII-a și a VIII-a.

Aceste neajunsuri se explică în parte prin aceea că la alcătuirea manualelor au luat parte cadre didactice rupte de practica predării limbii ruse în școală. În procesul activității colectivelor n'a fost realizată o legătură organică între ele, de aceea și lipsește această legătură organică între manuale.

Este necesar ca, în viitor, în colectivele de alcătuire a manualelor să intre într'un număr mai mare profesori de limba rusă legați de procesul practic al

studiului limbii ruse, neînțelegând însă prin aceasta că ne putem dispensa de ajutorul metodiștilor și al conducerii calificate din partea unui specialist în domeniul lingvisticii.

Este de dorit de asemenea ca, înainte de a se tipări manualele într'un tiraj mare, să fie experimentate într'o școală sau în mai multe școli. În felul acesta, ele ar corespunde mai mult nevoilor școlii și li s'ar asigura un nivel științific superior.

Reorganizarea studiului limbii ruse în lumina învățaturii tovarășului Stalin despre limbă, în fața tuturor cadrelor didactice, angajate în acest sector de muncă, pune sarcini din cele mai importante. Un rol deosebit în acest sens revine și Institutului Pedagogic de Limba și Literatură Rusă « Maxim Gorchi ». Trebuie spus că în problema popularizării metodelor practice de îmbunătățire a predării limbii ruse în școală, contribuția Institutului a lipsit cu desăvârșire. Lingviștii, metodiștii și cei mai buni lectori ai Institutului își desfășură activitatea lor științifică și didactică numai în Institut, negăsind că este necesar să se preocupe și de problemele ce privesc predarea limbii ruse în școală. Cine putea să dea un răspuns calificat la toate întrebările profesorului de limba rusă, dacă nu cadrele didactice cele mai bune ale Institutului?

Nu încapă nicio îndoială că, în anul școlar care a început, Institutul va trebui să se apropie mai mult de școală, să-i cunoască nevoile și greutățile și, în măsura posibilităților sale, să ajute la rezolvarea lor.

În concluzie, îmbunătățirea predării limbii ruse în școlile republicii noastre depinde de un complex întreg de factori, ca: ridicarea nivelului metodic al lecției de limba rusă, îmbunătățirea manualelor, înarmarea profesorului de limba rusă cu îndrumări și material metodic, preocuparea cercurilor pedagogice ale Institutului pentru pregătirea cadrelor didactice și a specialiștilor, preocuparea Ministerului Învățământului Public și a Institutului « Maxim Gorchi » de problemele predării limbii ruse în școală.

Numai în felul acesta vom putea asigura predării limbii ruse un nivel înalt și o vom putea transforma într'o puternică pârghie a educației comuniste a oamenilor muncii din Patria noastră.